

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ

ЧУБУКОВА О. Ю., д. е. н., професор

ГЕСЕЛЕВА Н. В., к. т. н., доцент

СИНЕНКО О. І., к. е. н., доцент

УДК 681.3
ББК 65.051
Ч-81

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів
(лист № 14/18-Г – 1949 від 22.07.2008 р.)

Рецензенти:

Рубан В. Я. д. т. н., професор,
професор кафедри Економічної кібернетики КНУТД

Устинко С. В. д. е. н., професор, декан факультету
інформаційних систем в економіці ФЕІ

Галузинський Г. П. к. е. н., доцент, доцент кафедри інформаційних
систем в економіці КНЕУ

Чубукова О. Ю., Геселева Н. В., Синенко О. І.

Ч-81 Інформаційний моніторинг: навчальний посібник / О. Ю. Чубукова, Н. В. Геселева, О. І. Синенко. – Київ: КНУТД, 2011. – 200 с.: – бібліограф. назв 40. Укр. мовою

ISBN 978-966-193-064-2

У посібнику розкрито поняття «інформаційний моніторинг» як економічна категорія, інструмент дослідження стадій становлення та розвитку суспільства, суб'єктів інформаційної, управлінської та підприємницької діяльності. Уперше викладається методологія та організація інформаційного моніторингу в інформаційній економіці та економіці знань, запропоновано сучасний інструментарій практичного використання інформаційного моніторингу в економічних системах.

Розкрито зміст етапів бібліографічного, статистичного, концептуального моніторингу, дається характеристика методів, які використовуються при їх здійсненні, представлені можливості реалізації в різних галузях та сферах економіки.

Посібник є методичною допомогою при вивченні таких дисциплін, як прийняття та підтримка управлінських рішень, дослідження операцій, макро-і мікроекономіка, методи та моделі трансформаційної економіки та інших. Розрахований на науковців, студентів економічних спеціальностей, аспірантів, всіх хто цікавиться проблемами інформаційного забезпечення та роботи х інформацією.

ББК 65.051

ISBN 978-966-193-064-2

ЗМІСТ

Вступ	4
Модуль 1. Теоретично-економічні засади інформаційного моніторингу	5
1.1. Сутність поняття «інформація» та еволюція його розвитку	5
1.2. Становлення та перспективи розвитку інформаційного суспільства	16
1.3. Економічна сутність інформаційного моніторингу	28
1.4. Технологія організації інформаційного моніторингу	46
1.5. Механізм та економічні засади концептуального моніторингу	62
1.6. Інституціональні засади інформаційного моніторингу	76
Питання для самоконтролю	86
Список використаної літератури до модулю 1	87
Модуль 2. Методологічне та практичне використання інформаційного моніторингу	92
2.1. Дослідження економічних систем за допомогою інструментів інформаційного моніторингу	92
2.2. Економічні динамічні моделі (системи) з неперервним часом	100
2.3. Моделі логістичної динаміки як інструмент концептуального моніторингу	123
2.4. Електронні інструменти моніторингу прогнозування поведінки економічних систем	142
2.5. Теорія матричних ігор та процеси прийняття управлінських рішень	162
Питання для самоконтролю	188
Список використаної літератури до модулю 2	197

Вступ

Одним з головних завдань сучасного соціально-економічного розвитку всіх країн світу є їх трансформація в інформаційне суспільство. Перехід від індустріального до інформаційного суспільства являє собою об'єктивну історичну закономірність і відбувається шляхом поступової зміни ери індустріалізації ерою автоматизації, далі ерою комп'ютеризації, сучасною ерою інноваційного та знанняорієнтованого і далі когнітивного розвитку. Це пояснюється усуненням обмежень в накопичені та використанні інформаційних ресурсів, поступовим перетворенням їх на продуктивну силу в економіці й інших сферах соціальної, управлінської та підприємницької практики. Характерною особливістю інформаційного суспільства є якісна зміна рівня продуктивних сил, оскільки основу соціально-економічної динаміки починають становити не традиційні матеріальні, а інтелектуальні ресурси: знання, наука, організаційні фактори, духовність, людина та її інтелектуальні здібності.

Змінюється й сутність самої економіки, оскільки у порівнянні з індустріальною інформаційна економіка має принципові відмінності, а її функціонування та розвиток базується на нових фундаментальних принципах. Так, в інформаційній економіці кардинально змінюється характер виробничих процесів в головних сферах людської діяльності та суспільних відносинах. Це проявляється в тому, що в індустріальному суспільстві основними економічними факторами виступають праця і капітал, а в постіндустріальному такими стають інформація, знання та продукти їх обробки. В традиційній економіці при визначенні ціни та вартості виробленого товару використовується таке абстрактне поняття як "суспільно необхідний час", а в інформаційній – чіткі математичні виміри (біт, байт, документ) у поєднанні з якісними характеристиками – новизна, повнота, цінність, актуальність, що дозволяє більш об'єктивно і точно оцінювати економічні показники. Крім цього, в інформаційній економіці головним стає накопичення не матеріальних елементів виробництва, а знань, даних, всебічної інформації та продукції її

обробки, що має великий економічний сенс. Носіями знань та іншої інформації стають люди і матеріальні елементи виробництва (обладнання, технології). При цьому інформація, що накопичується людьми стає здатна до збільшення. Оскільки саме люди найкращі передавачі технологічної інформації і їх розум є найціннішим стратегічним, перетворюючим ресурсом.

Активна і цілеспрямована розбудова інформаційного суспільства, яке стрімко змінює фази та етапи розвитку, характеризує ступінь розвитку економіки країни, продуктивних сил, виробничих відносин. Практика показує, що розуміння сучасних етапів розвитку і назв суспільства розуміється науковцями неоднаково. Тому процес здійснення інформаційного моніторингу допоможе зрозуміти всі зміни, що відбуваються у суспільстві, визначити на якому технологічному укладі знаходиться економіка та науково-технічний прогрес країни, визначитись із стратегіями, пріоритетами та перспективами.

Модуль I. Теоретично-економічні засади інформаційного моніторингу

1.1. Сутність поняття «інформація» та еволюція його розвитку

Постіндустріальне суспільство характеризується прискореним розвитком науково-технічного та інформаційного прогресу, поступовою зміною сутності суспільства, яка докорінним чином відрізняється від усіх попередніх. Це випливає з того, що організація аграрного та індустріального суспільств мала на меті перш за все удосконалення засобів та знарядь праці, зменшення фізичного навантаження на людей та задоволення їх перших життєво необхідних потреб, а постіндустріальне суспільство має на меті створення та удосконалення підсилювачів інтелектуальних можливостей людини, створення умов збільшення та задоволення всебічних, зокрема інформаційних потреб. Останнім досягненням індустріального суспільства стала автоматизація великої кількості управлінських, виробничих та «паперових» процесів шляхом впровадження засад комп'ютеризації. Це привело до зменшення кількості інформаційних систем та реінжинірингу процесів, оптимізації організаційно-